

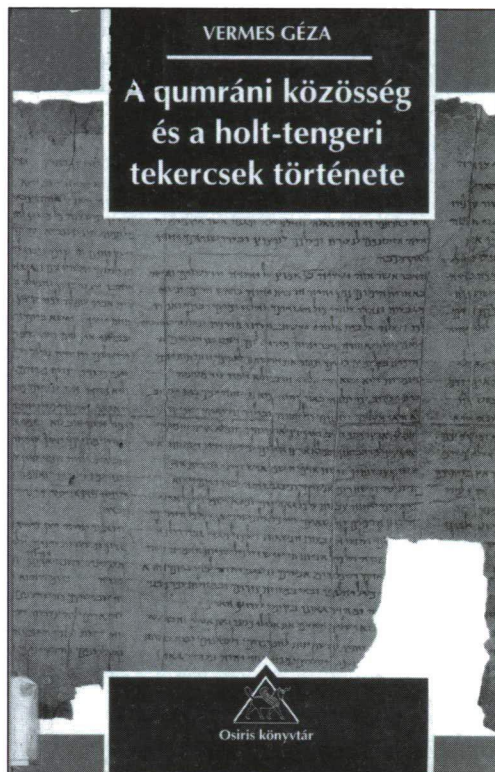
Qumrán titka

VERMES GÉZA: *A qumráni közösség és a holt-tengeri tekercsek története*. Budapest, 1998, Osiris Kiadó.

A kötet az Osiris könyvtár tagjaként került a könyvpiacra. Vermes Géza a téma kitűnő szaktekinétye, szinte a kezdetektől aktívan jelen van a qumráni tekercsek kutatásában. A legjelentősebb héber kézirati leletegyüttes első darabjaira 1946 telén talált rá egy beduin pásztor egy a Júdeai-sivatag peremén, a Holt-tenger nyugati partjához közel lévő barlangban. A beduin pásztor egy bőrművesnek adta el a tekercseket saru alapanyag gyanánt. A bőrműves szerencsére észrevette, hogy a száraz bőrön írásjelek vannak, így a kétezer éves tekercsek megmenekültek egy átlag saru sorsától. 1949-ben beazonosították a barlangot, ahonnan a tekercsek származnak, a barlang feltárásában az a Roland de Vaux francia domonkos rendi szerzetes és bibliatudós is részt vett, aki 1972-ig vezette a tekercsek fordítását végző szerkesztőbizottságot. 1951 és 1956 között tíz újabb tekercset tartalmazó barlangot fedeztek fel. A barlangokból előkerült a Héber Szentírás valamennyi kötete (az Eszter könyve kivételével), valamint apokrif iratok, apokrif zsoltárok. Továbbá előkerültek közösségi szabályzatok, bibliaértelmezések, vallásos költemények, naptárak, horoszkópok. A tekercsek héber, arámi és görög nyelven íródtak. A legkorábbi kéziratok az i. e. 225–200 között keletkezett, a legkorábbi pedig i. sz. 68 előtt íródott. A második időpont teljesen pontos, mivel Qumrán i. sz. 68-ban támadták meg a rómaiak, a közösség tagjai ekkor rejtették el a tekercseket a környéken lévő barlangokba.

Vermes Géza az 1952-ben írt Makka-

beus-elméletet kidolgozó doktori disszertációjával lépett be a qumráni tekercsek kutatói közé. A tekercsek fordítása nagyon lassan haladt, Vermes szerint „a huszadik század par excellence tudományos botrányává válik” a qumráni leletegyüttes ügye. A tekercsek kiadása elsősorban a hiányos szervezés miatt korlátozódott. Csupán a kilencvenes évek elején oldódott fel minden munkát gátló tényező.

A szerző a *The Dead Sea Scrolls Qumran in Perspective* (Scm Press Ltd, London, 1994) című műve alapján további kiegészítéseivel írta meg ezt a könyvét. A kötetet a holt-tengeri tekercsek 1947–1997-ig terjedő kutatásának történetével kezdi, ebben a fejezetben leírja a tekercsek előkerülésének körülményeit, a kutatások szakaszait, a kuta-

tásban résztvevők szerepét: eredményeiket, mulasztásait és az utóbbival kapcsolatban rávilágít a munka lassú ütemének okaira. A holt-tengeri kutatások jelenlegi helyzete című fejezetben kitér a kéziratok datálásánál felhasznált módszerekre, valamint a kéziratok eredetére. Vermes a kéiratokat Philón, Josephus és Plinius által leírtak alapján az esszénusoktól származtatja. A tekercsek hitelessége és datálása fejezetben végig veszi a különféle elméleteket, a tekercseket feltétlenül hitelesnek tartja. Összegezi a régészet eredményeit a kéziratok hitelességével és korával kapcsolatban, majd a paleográfia által végzett erőfeszítésekről ír. A tekercsekben a történeti utalások bár nem gyakoriak, mégis nagy jelentőségük van egy-egy kézirat keletkezésének pontosabb behatárolásánál. A qumráni könyvtár című fejezetben a Biblián kívüli iratokat mutatja be a szerző öt kategóriába sorolva: szabályzatok; bölcsességi szövegek; költői és liturgikus dokumentumok, bibliaértelmezések és különféle tartalmú iratok. A fordítások mellé magyarázatot is ad, ahol az szükséges. Ezek az iratokon keresztül betekintést nyerhetünk a közösség belső világába, megismerhetjük a zsidó pártokhoz és az idegenekhez való viszonyukat. A közösség című fejezetben portrét alkot a Qumránban élő emberekről a tekercsek kiértékelése és a régészet eredményeinek összegegyeztetésével. A közösség azonosítása fejezetben bemutatja a tekercsek korának zsidó pártjait: a szadduceusokat, a farizeusokat és a zelótákat. Ezen pártok a zsidóság vezető szerepéért versengtek, míg a negyedik párt, az esszénusok távol tartották magukat a politikától. Következtesen végigveszi valamennyi pártot, és végül az

esszénusok mellett érvel. A közösség története fejezetben megpróbálja az esszénusok történetét a zsidó történelembe beágyazni, tárgyalja létrejöttének okait, a zsidóság többi részével való kapcsolatát. Ezt a közösség vallási eszméiről írott rész követi. Az esszénusok vallási gondolkodásának megértéséhez a Szövetség a kulcsfogalom, csakúgy, mint a judaizmushoz. A Qumrán és a bibliatudományok fejezetben a szerző kifejti, hogy milyen változásokat eredményezett a leletgyűttes előkerülése az Ószövetség és az apokrif iratok, valamint az Újszövetség szövegének vonatkozásában. Az Újszövetség és az esszénusok között keresi a kapcsolatot, összehasonlítja a keresztény és az esszénus egyházi szervezetét. A hasonlóságok alapján nem zárja ki az esszénus hatást a korai kereszténység kialakulásánál. Vermes szerint leginkább az esszénus közösségi szerveződés és a vallásgyakorlat hatott a leginkább a kereszténységre. A tekercsek jegyzékét és a qumráni kéziratok legjelentősebb szövegkiadásait is közli bibliográfiájában a szerző befejezőként.

Qumrán jelentősége abban rejlik, hogy előkerülése előtt a kereszténység kora előtti arámi vagy héber nyelven szerves anyagra írt zsidó szöveg nem volt ismeretes. Előkerülésük számos a bibliai szöveggel és kánonnal kapcsolatos nézetet megváltoztatott. A könyvet azoknak ajánlom, akik érdeklődnek a qumráni leletek iránt, valamint csemege lehet a kereszténység gyökerei iránt érdeklődőknek is. Vermes Gézának vitathatatlanul nagy szerepe van abban, hogy Magyarországon bekerült a köztudatba Qumrán két évezredes titka, amit a száraz klíma őrzött meg az utókor számára.

MÉSZÁROS TAMÁS